

KLA 311
YUNAN ve ROMA İKONOĞRAFİSİ
ATHENA

Doç. Dr. Erhan Öztepe

© Sunum içerisinde kullanılan görseller telif hakkına sahip olup yalnızca eğitim amaçlıdır. Başka amaçlarla kullanılamaz

Zeus ile Metis'in kızları olan Athena Yunan tanrıları arasında savaşın, bilgeliğin, dokuma, seramik ve çeşitli el sanatlarının tanrıçasıdır. Başında Korinth tipli miğferi, peplosu , merkezinde gorgon betimlemesi bulunan aegisi ile betimlenmiştir. Kutsal hayvanı baykuş, kutsal bitkisi zeytin ağacıdır. Roma döneminde Minerva adıyla tanınmaktadır.

Athena İle İlgili Antik Kaynaklar

Grekçe Kaynaklar

[Hesiod, Theogony](#) - Greek Epic C8th - 7th B.C.

[Hesiod, Works and Days](#) - Greek Epic C8th - 7th B.C.

[The Homeric Hymns](#) - Greek Epic C8th - 4th B.C.

Pindar, Odes - Greek Lyric C5th B.C.

Greek Lyric V Telestes, Fragments - Greek Lyric C5th B.C.

Plato, Menexenus - Greek Philosophy C4th B.C.

Apollodorus, The Library - Greek Mythography C2nd A.D.

Callimachus, Fragments - Greek Poetry C3rd B.C.

Strabo, Geography - Greek Geography C1st B.C. - C1st A.D.

[Pausanias, Description of Greece](#) - Greek Travelogue C2nd A.D.

Plutarch, Lives - Greek Historian C1st - 2nd A.D.

Antoninus Liberalis, Metamorphoses - Greek Mythography C2nd A.D.

[Philostratus the Elder, Imagines](#) - Greek Rhetoric C3rd A.D.

Philostratus, Life of Apollonius of Tyana - Greek Biography C2nd A.D.

[Quintus Smyrnaeus, Fall of Troy](#) - Greek Epic C4th A.D.

[Nonnus, Dionysiaca](#) - Greek Epic C5th A.D.

Athena İle İlgili Antik Kaynaklar

Latince Kaynaklar

[Hyginus, Fabulae](#) - *Latin Mythography C2nd A.D.*

[Hyginus, Astronomica](#) - *Latin Mythography C2nd A.D.*

Ovid, Metamorphoses - Latin Epic C1st B.C. - C1st A.D.

Ovid, Fasti - Latin Poetry C1st B.C. - C1st A.D.

[Valerius Flaccus, The Argonautica](#) - *Latin Epic C1st A.D.*

[Statius, Achilleid](#) - *Latin Epic C1st A.D.*

Statius, Silvae - Latin Poetry C1st A.D.

Bizans Dönemi

Suidas, The Suda - Byzantine Greek Lexicon C10th A.D.

1. Athena Polias

Genelde poloslu, uzun giyimli ayakta durur sağ tarafında mızrağı sol tarafında kalkanı ile betimlenmiştir. Bu ikonografi Athena Arkaik dönemden itibaren tanınmaktadır.

2. Athena

Tanrıçanın hayvanların ve doğanın tanrıçası olduğu ifade eden ikonografisidir. Arkaik dönemden Hellenistik döneme kadar az örnekle tanınan bir tiptedir.

3. Athena Ergané :

Tanrıçanın binicilik alet edavat yapımı ile ilgili ikonografisidir. Az sayıdaki vazo resminde tanıdığımız bir betimlemesidir.

4. Palladion (Silahlı Athena / Xoana tarzlı)

Tanrıçanın tam teçhizatlı, kalkan, miğferi ve mızrağı betimlendiği bir tiptedir. Troia'daki Athena Tapınağı'nın kült heykelidir. Sol tarafında kalkanı kaldırarak savunma pozundadır. Sağ tarafında mızrağını ileriye doğru hamle yapacak bir biçimde tutmaktadır. Gövdesinin alt kısmı erken örneklerde bir xoana-ağaç gövdesi gibi betimlenmiştir. Daha sonraki örneklerde birbirine bitişik bacakları tasvir edilmiştir. Palladion betimlemeleri gerek heykeltıraşlık eseri gerekse de vazo- yüzük taşı vb betimlemelerinde üç tipte karşımıza çıkar

- (a) Palladion yalnız başına
- (b) Palladion (Aias-Kassandra)
- (c) Palladion (Diomedes'in Palladion'u kaçıması)

5. Athena Promachos (Silahlı Athena / Hamle yapar tarzda)

Tanrıçanın tam teçhizatlı, kalkan, miğferi ve mızrağı betimlendiği bir tiplemedir. Tanrıça bu tiplemesinde ileriye doğru hamle yapar tarzda tasvir edilmiştir. Bu ikonografinin en erken örneklerini MÖ 6.yy'da Panathenaik amphoralar üzerinde tanıyoruz. Arkaik dönemde görülmeye başlanan Promachoc tiplemesi Hellenistik döneme değin tekrarlanır. Roma döneminde Yunan örneklerinden kopyalanarak Athena Promachos tipinin yapılmaya devam edildiği farklı boyutlarda günümüze ulaşmış olan kopya heykellerden anlaşılmaktadır.

Usta Pheidias tarafından yapılan ve Atina Akropolüne dikilen bir Promachos heykeli de bulunmaktadır.

Athena Promachos'tan türemiş olan tipler :

Tanrıçanın tam teçhizatlı, kalkan, miğferi ve mızrağı betimlendiği bir tiptedir. Bu ikonografide tanrıça sol tarafında kalkanı ile birlikte mızrağını da tutmaktadır. Boşta kalan sağ elinde ise;

- (a) Athena Promachos + oinochoe türünde oinochoe
- (b) Athena Promachos + miğfer türünde başındaki miğferi
- (c) Athena Promachos + baykuş türünde de baykuşu elinde tutmaktadır.

6. Athena Parthenos

Telifi Olan Eğitim Amacı Kullamlacak Görsel

Foto kaynak:

<https://upload.wikimedia.org>

Tanrıçanın tam teçhizatlı, kalkan, miğferi ve mızrağı betimlendiği bir tiptedir. Peploslu, Aegisli, miğferli, mızraklı(?), ve kalkanlıdır. Sağ eli içinde zafer tanrıçası Nike'yi tutmaktadır. Athena Parthenos Atina Akropolündeki Parthenon Tapınağı'nın kült heykelidir. Orijinali MÖ 5. yy'da usta Pheidias tarafından altın ve fildişinden yapılmıştır.

Tanrıçanın bu betimlemesi MÖ 5. yy'dan MS 2.yy'a kadar çeşitli eserlerde tekrarlanmıştır. Bunlar içinde en bilinenleri Pergamon'da kütüphane yapısından ele geçmiş olan Athena Parthenon Heykeli (MÖ 180) ve Athena-Minerva, Varvakeion Heykelidir. (Hadrian Dönemi)

7. Phidias dönemi Athena tipleri

MÖ 5. yy'ın önemli heykeltıraşlarından biri olan Pheidias'ın Promachos ve Parthenos tiplerini dışında diğerlerine oranla daha az kopyaları yapılmış olduğu anlaşılan iki Athena heykeli daha bulunmaktadır.

Athena Lemnia:

Tanrıça peploslu ve başında miğfer ve sol tarafında kalkan olmaksızın betimlenmiştir. Peplos üzerindeki aegis olağanın dışında çaprazvari bir biçimde durmaktadır. Olasılıkla sol tarafta mızrak sağ eliyle de miğferini tutmaktadır.

Athena Medici:

Tanrıça chion ve onun üzerinde peplos taşımaktadır. Orijinali Pheidas tarafından Plataea, Kolotes tarafından Elis için yapılmıştır. Tanrıçanın bu ikonografisi çeşitli akrololit kopyalardan tanımaktayız. Eser Athena Promachos veya Parthenon doğu alınlığı ile ilişkili olup Parthenon alınlığını stiline yakındır.

8. Phidias sonrası Athena tipleri

Athena Velletri:

Tanrıça sağ tarafında mızrak sol tarafında phiale taşımaktadır. Heykelin elleri restorasyon geçirmiştir. Kısa bir aegis taşımaktadır. Peplosu üzerinde bir himation yer alır. Eserin özgünü MÖ 420-410 yıllarına tarihlendirilen bronz eserdir. Paris'te korunmakta olan eser Roma dönemi (MS 1.yy) kopyasıdır. Bu tiplene başka kopyalar aracılığıyla Roma döneminde de tanınır.

Athena Mattei:

Halen Louvre Müzesinde korunmakta olan Athena heykeli bronz Athena Piraeus'un mermer kopyasıdır. Uzun çift giyimli sağ el belde sol el dışarıya doğru açılmış vaziyettedir. MÖ 130-90 yıllarına tarihlendirilen mermer kopya 230 cm yüksekliğindedir.

9. Athena ve Klasik Dönem Atina'sının Tapınaklarında

- Parthenon, doğu alınlığında, doğu frizinde doğu ve kuzey metoplarında tanrıça yer alır.
- Erechteion frizinde
- Athena Nike tapınağında, parapet frizi
- Hephaisteion doğu alınlığı (?), doğu frizi
- Sunion Poseidon tapınağı pronaosu mermer frizinde görülmektedir.

10 Athena Büstleri

11. Athena Anlatımları

12. Athena Mitolojik Olaylarda

Gigantomachie

- Delphi Siphnos hazine binası kuzey frizi (Arkaik dönem)
- Selinunt E tapınağı, metop (Klasik dönem)
- Pergamon Zeus altarı büyük friz (Hellenistik dönem)
- İlion Athena metop (Hellenistik dönem)